АЗІЯ 28.05.2026 | Расул Коспанов & Влад Паддак

Степовий маневр

Як зближуються Казахстан та Монголія, знижуючи залежність від Китаю та Росії

Перший за 20 років державний візит президента Монголії Ухнаагійна Хурелсуха до Казахстану став не просто черговою дипломатичною подією. Дві країни, історично пов'язані простором Великого степу та спадщиною кочових імперій, почали переводити відносини із символічного партнерства у фазу практичного формування транспортного, ресурсного та промислового каркасу. За підсумками переговорів було підписано десятки міждержавних та комерційних документів у сферах транспорту, торгівлі, критичних мінералів, мирного атома та урбаністики.

Головний сенс того, що відбувається, ширше за двосторонній порядок денний. Центральна Азія поступово перестає бути виключно географічним поняттям і виходить за межі традиційної «п'ятірки» держав. Спочатку до формату «С5» (через Транскаспійський маршрут та енергетичні проєкти) приєднався Азербайджан. Потім відбувся перший форум «Афганістан і Центральна Азія», який окреслив включення Кабула до регіонального порядку денного. Тепер до цього процесу приєднується Улан-Батор.

Зближення Монголії з Казахстаном логічно вписується у зовнішньополітичну концепцію Улан-Батора – політику «третього сусіда»

Більшість країн регіону – як і Монголія – є внутрішньоконтинентальними країнами, які знаходяться між великими центрами сили. Вони об'єктивно зацікавлені у розширенні транспортних, торгових та політичних зв'язків одна з одною. Формальне віднесення Монголії до Східної Азії багато в чому відбиває академічну та географічну класифікацію. Однак за своїми структурними характеристиками – континентальним станом, сировинною економікою, залежністю від сусідніх держав – вона ближче до Центральної Азії. Показово, що за останній рік президент Монголії зустрівся практично

з усіма лідерами регіону.

Зближення Монголії із Казахстаном логічно вписується у зовнішньополітичну концепцію Улан-Батора – політику «третього сусіда». Географічно Монголія затиснута між Росією та Китаєм, що обмежує її зовнішньоекономічний маневр. Тому країна послідовно розвиває зв'язки поза межами двох ключових сусідів. Мотивація тут передусім прагматична: близько 95 відсотків нафтопродуктів надходить із Росії, тоді як переважна більшість експорту вугілля орієнтована на китайський ринок. У цих умовах диверсифікація стає не стільки стратегічним вибором, скільки економічною необхідністю.

Астана дотримується такої політики багатовекторності. Президент Касим-Жомарт Токаєв останніми роками просуває концепцію Казахстану як «середньої держави», здатної не лише адаптуватися до змін, а й формувати регіональний порядок денний. У цьому контексті Монголія розглядається як близький та доступний ринок для експорту несировинної продукції, технологій, освітніх послуг, а також як напрямок для розширення логістичної та ресурсної зв'язності. У період геополітичної турбулентності 2020-х років такі країни, як Казахстан та Монголія, прагнуть розширювати простір маневру та шукати нові точки опори поза традиційними залежностями.

Транспортний коридор та вихід до моря

За підсумками двосторонніх переговорів Казахстан та Монголія підписали 18 міждержавних документів, але найвідчутнішого результату досягнуто у транспортній сфері. Сторони домовилися створити спільну робочу групу щодо реалізації транскордонного автокоридора. Зараз автосполучення між країнами проходить обхідним маршрутом через російські Барнаул та Бійськ, через що відстань сягає 1604 км. Новий маршрут з Усть-Каменогорська через Ріддер та Республіку Алтай до кордону Монголії може скоротити шлях майже вдвічі – до 837 км, знизивши вартість та час перевезень.

Крім того, через Казахстан Монголія отримує вихід до Транскаспійського коридору та міжнародного транспортного коридору (МТК) «Північ – Південь», а отже, до ринків Кавказу, Європи та Близького Сходу. Для країни, яка знаходиться в центрі континенту і обмежена у доступі до морських шляхів, це особливо важливо. Казахстан, своєю чергою, зміцнює своє значення як логістичний вузол і має можливість розширити економічну

присутність на монгольському напрямку.

Товарообіг між Казахстаном та Монголією залишається невеликим. У 2025 році він перевищив $133 млн, причому 92 відсотки припало на казахстанський експорт. Казахстан виступає для Монголії як постачальником, так і торгово-логістичним хабом: значну частину поставок становлять реекспорт смартфонів, ноутбуків, і навіть сигарети. Монголія, своєю чергою, експортує до Казахстану невеликі обсяги конини та іншої сільгосппродукції. За місяць до зустрічі Токаєва та Ухнаагійна Хурелсуха Улан-Батор відвідала казахстанська торгова місія, за підсумками якої були підписані експортні контракти на $62,6 млн.

Ресурси, вакцини та управлінські стандарти

Дедалі помітнішим напрямом стає співпраця у сфері ресурсів. Серед підписаних президентами документів – домовленості щодо нафтового сектору, співпраця національних холдингів «Самрук-Казина» та Erdenes Mongol у гірничовидобутку, критичних мінералах, переробці та корпоративному управлінні, а також угода у сфері мирного атома. Такий фокус не дивний, адже Монголія має великі запаси міді, урану, флюориту та рідкісноземельних елементів. Лише родовище Оюу-Толгой здатне забезпечити до 2-3 відсотків світового видобутку міді.

Для уранового гіганта «Казатомпром» монгольський напрямок може стати можливістю для розширення активів за межами Казахстану. Показовим є те, що компанія Erdenes Mongol заявила про перехід на стандарти «Самрук-Казини», що вказує на інтерес Монголії до казахстанських управлінських практик.

Окреме значення має обговорення постачання казахстанських ветеринарних препаратів та можливого спільного виробництва вакцин для сільськогосподарських тварин. Для монгольського тваринництва, яке регулярно страждає від ящуру, віспи овець і бруцельозу, це стратегічне питання. На цьому фоні казахстанські компетенції у ветеринарії та біобезпеці можуть стати важливим експортним напрямом.

Трансформація внутрішньої Євразії

Анонсовано також відкриття казахського консульства у регіоні Баян-Улгій. Казахська громада західної Монголії є важливим

гуманітарним мостом між двома країнами. Казахи є другим за чисельністю етносом Монголії, а в Баян-Улгії становлять понад 90 відсотків населення. Предки місцевих казахів опинилися там у XIX-XX століттях, рятуючись від репресій, колективізації та голоду. У Казахстані пам'ятають, що Монголія у складні роки дала їм можливість зберегти мову, культуру та життєвий уклад. Сьогодні вихідці з Монголії успішно інтегровані до казахстанського суспільства, будують політичні кар'єри та бізнес.

Центральна Азія дедалі менше визначається радянськими чи академічними кордонами

Казахстансько-монгольське зближення є важливим як індикатор глибокої трансформації внутрішньої Євразії. Центральна Азія дедалі менше визначається радянськими чи академічними кордонами і дедалі більше – транспортними маршрутами, енергетичними зв'язками, ринками та політичною координацією.

У певному сенсі йдеться про поступове відновлення історичної зв'язності степового простору, яке століттями поєднувало Східну Азію, Кавказ, Близький Схід та Європу. Великий шовковий шлях та кочові імперії існували саме завдяки цій взаємопов'язаності, зруйнованій у XVIII-XX століттях імперськими кордонами.

Сьогодні відбувається поступове інфраструктурне відновлення. Так, у 2025 році Киргизстан, Таджикистан та Узбекистан завершили делімітацію спірних ділянок кордону у Ферганській долині. Розблокування прикордонних питань дозволило розпочати розкриття транспортного та економічного потенціалу всього регіону.

Звичайно, що підписані документи самі собою не змінять балансу сил у регіоні. Китай збереже роль ключового покупця монгольського вугілля та міді, а Росія залишиться головним постачальником вуглеводнів. Реальні зміни принесуть збудовані дороги, працюючі логістичні маршрути, спільні підприємства та стійкі торгові ланцюжки.

Однак саме тут дедалі помітніше проявляється нова роль Казахстану. Завдяки своєму географічному положенню, інфраструктурі та багатовекторній дипломатії Астана поступово перетворюється на ключовий вузол зв'язності у самому серці Євразії. Якщо нинішні домовленості з Монголією отримають практичне продовження найближчими роками, йтиметься вже про формування нової архітектури внутрішньої Євразії, де Казахстан виступає одним із головних організуючих центрів.

Расул Коспанов

Расул Коспанов (Rassul Kospanov) – політолог, фахівець із країн Центральної Азії, старший дослідник Національного аналітичного центру при NU (Астана). Раніше працював у ЦСПД «Стратегія». Fellow у політичному форсайт-агентстві Nightingale Int., член експертної спільноти «Центральна Азія – Азербайджан» та автор Telegram-каналу Kazakhstan Politics.

Влад Паддак

Влад Паддак (Vlad Paddak) – співзасновник агентства геополітичного прогнозування Nightingale Int. та старший аналітик AKE International, який спеціалізується на питаннях безпеки та політичних процесах у Євразії. Його робота зосереджена на взаємозв'язку енергетики, геополітики, критично важливих мінералів та регіональної зв'язаності.